

ініціативою, з пошуком різних шляхів вирішення навчально-пізнавальних задач без участі дорослих та допомоги. Від розвитку самостійності з раннього дитинства залежить активність дитини, його орієнтування в навколишньому середовищі.

«Я сам» – прекрасний стимул молодшого школяра, який потрібно підтримувати і розвивати. Тим більше потрібно формувати навчально-пізнавальну самостійність в школі при розв'язанні різних навчальних задач з різноманітним предметним змістом в процесі навчання. Розуміння школярами своїх можливостей приходить при активному підключенні його до самостійної діяльності. Це дозволяє йому ставити перед собою нові вимоги, здійснювати саморегуляцію.

Сьогодні на уроках у початкових класах пріоритетною є розвивальна функція навчання, самостійність і нестандартність думки. Оволодіти навчальним предметом – означає навчитися розв'язувати не лише передбачені державним освітнім стандартом задачі, а й такі, що потребують певної незалежності мислення, творчих пошуків, оригінальності, винахідливості.

Отже, підвищення пізнавальної активності учня – актуальна проблема, яку має розв'язати кожний учитель, який працює над побудовою навчально-виховного процесу на основі особистісно-орієнтованого підходу до молодшого школяра. Але така активність є неможливою без сформованості розумових дій, що є основою розвитку мислення – однією з найголовніших умов загального розумового розвитку учнів. Такий підхід сприяє тісному зв'язку навчання з життям, розвитку дитячої уяви, мислення, глибокого проникнення у сутність явищ, прагнення більше дізнатися, запам'ятати, побачити, тобто допомагав не лише свідомому засвоєнню знань, а й ефективному розвитку пізнавальної активності, творчої самостійності у молодших школярів.

Лук'яненко Г.В.

аспірант,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

МЕТОДОЛОГІЧНІ РОЗРОБКИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Важливою умовою оновлення нашого суспільства є формування моральних якостей дитини, її духовного світу. Гуманізація і моральне піднесення рівня загальноосвітньої школи може бути досягнуто створенням умов для усвідомлення кожним учнем себе як представника своєї національності. Проблема відродження виховних традицій, вивчення культурно-історичного досвіду свого народу має зайняти належне місце в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Аналіз досліджень і

публікацій показав, що теоретичні засади проблеми морального виховання учнів відображені у сучасних фундаментальних дослідженнях наших та зарубіжних учених (Б. Ананьєв, О. Бабак, І. Бех, В. Болотіна, Т. Бондаренко, Т. Василевська, К. Ващенко, О. Вишневський, І. Вільчинська, В. Ільїн, Г. Костюк, О. Леонтєв, Р. Петронговський, О. Сухомлинська, К. Чорна та ін.).

Особливістю морального виховання в радянський період другої половини минулого століття є його поєднання з трудовим. В теорії і практиці наголошувалось на розкритті та розвитку індивідуальності в праці, її високій моральній сутності, єдності труда і багатогранного духовного життя. Так, в навчальний план середньої школи в 1954 році були введені практикуми з машинознавства, електротехніки та сільського господарства в старших класах. В. Сухомлинський зазначав, що «головна задача виробничої праці учнів в тому, щоб виховувати в них працелюбство, як моральну якість» [1]. Із старшокласниками в школах проводились диспути на такі теми: «Ким бути», «Будь-яка праця почесна», «Як виховати тверду волю?», «У чому щастя?», «Батьки і діти», «Про міщанство», диспут за твором О.І.Герцена «Хто винен?» і т. д. Часто теми диспутів підказувало саме життя, спостереження за інтересами молоді. У виховній практиці наголошувалось на тому, що педагог – людина, близька учням. Старшокласники пильно придивляються до нього, до всього його морального обличчя і вчать як стати хорошою людиною. У 80-х роках стала зменшуватись кількість літературних вечорів як одного з дієвих форм морального виховання – на освіті і культурі почали відбиватися протиріччя між теорією і практикою в економічному і політичному житті радянського суспільства.

Опрацювавши значну кількість наукової літератури та архівних матеріалів можемо зробити узагальнення форм морального виховання радянського періоду другої половини ХХ століття: 1) словесні (політінформації, збори, лінійки, лекції, доповіді, читацькі конференції, диспути, зустрічі, усні газети, радіожурнали, тижні з різних предметів і т. ін.); 2) практичні (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади і конкурси, робота в зонах комсомольської дії, діяльність червоних слідопитів, гуртки – художньої самодіяльності, технічної творчості, гри на музичних інструментах, вишивання, малювання, юних натуралістів, суботники, тимурівська робота і т. ін.); 3) наочні форми (шкільні музеї, ленінські кутки, кімнати і зали, галереї героїв війни і праці, малі третьяківські галереї, виставки художньої творчості, книжні виставки, тематичні стенди і т. ін.).

З самого початку незалежності України в навчально-виховному процесі відображається інтелектуальний та моральний потенціал суспільства. Обрано курс на побудову демократичного суспільства, гуманні відносини між людьми, виховання у молоді загальнолюдських цінностей. М. Красовицький в кінці двадцятого століття узагальнює і пропонує такі оновлені методи морального розвитку учнів: духовне спілкування, вивчення особистісних якостей школяра та динаміки їх розвитку, підтримка позитивних тенденцій у моральному розвитку, допомога в подоланні негативних тенденцій у моральному розвитку старшокласника, проектування наступних дій [3, с. 66–67].

Український вчений-педагог О. Кучерявий виокремлює такі методи перетворення знань про моральні норми в особистісні цінності: створення ситуацій емоційного переживання учнем моральних цінностей; переконання у соціальній та особистісній цінності моральної поведінки; концентрація уваги на певних моральних якостях оригінальними способами і засобами; самохарактеристика міри сформованості моральних якостей; вправи на опис почуттів від знайомства з моральними взірцями; самоаналіз рівня своєї моральності; бесіди з використанням установок на підвищення впевненості старшокласника у власних духовних силах [2, с. 298].

Отже, посилення прагматизму в суспільстві на сучасному етапі розвитку України спонукає педагогів та дослідників шукати шляхи вирішення цієї проблеми. Врахування й використання досягнень педагогічної теорії та практики дає можливість уникнути помилок, зважити на позитивні надбання. Цікавими формами для використання в сучасній школі можуть бути шкільні та тематичні вечори, виставки художньої творчості, диспути, тижні з різних предметів як виховні засоби, що впливають на формування особистості.

Список використаних джерел:

1. Ангелуца Н. М. Проблема трудової підготовки молоді у творчості В. О. Сухомлинського / Н. М. Ангелуца // Рідна школа. – 1999. – № 9. – С. 33–35.
2. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник / О. Г. Кучерявий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 440 с.
3. Практична педагогіка виховання: Посіб. з теорії та методики виховання / За ред. М. Ю. Красовицького. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – 218 с.

Марчук О.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА 1930-Х РОКІВ

У роки перебування Волині у складі Другої Польської Республіки на її території видавалися різноманітні газети та журнали. Найбільш відомими із них були «Шлях», «Рільник», «Сонечко», «Пастор». На сторінках цих періодичних видань друкували статі, присвячені проблемам становлення освітніх регіонів та вихованню і навчання підростаючого покоління. Окремі публікації містили поради батькам, як виховати здорову, інтелектуальну учнівську особистість, здатну реалізувати себе у суспільстві. Авторами статей були педагоги, педіатри, вихователі, які добре знали вікові особливості дитини, її психологію та фізіологічні потреби. Значимо, однак, що у більшості проаналізованих нами статей автор не зазначали свого імені.